

DIARRHŒA FEBRILIS.

§. 719. Diarrhœa pro materie habet mucum, lympham, gluten, pus, faniem, sanguinem, narium, oris, faucium, œsophagi, ventriculi, hepatis, vesiculæ fellis, pancreatis, intestinorum, mesenterij; pro causa vires in intestina expellentes validas, dum in ipsis intestinis contrahentes vires debiles, vel in vasis intestinorum absorbentibus impedimenta, ne admittant.

Frequens liquidorum excrementorum per alvum egestio diarrhœa vocari solet, quasi perfluvium dictum; atque stricta significatione illud vocabulum hoc sensu tantum usurpari solet apud Medicos. Quamvis enim figurata excrementa, mollia tamen, excerni in plerisque hominibus soleant, qui integra sanitate fruuntur; tamen & multis familiaris est alvus humidior, absque ullo sanitatis detrimento: quod & Hippocrates notavit, & movit per ætatem hoc mutari. Quibus per juventutem humida sunt alvi, illis senescentibus exsiccantur. Quibus vero in juventute sicca sunt, illis senioribus humescantur (k). Minime vero morbosam judicavit in juventute humidior alvum, cum alio in loco (l) pronuntiaverit, juvenes, qui humidam alvum habent, melius se habere quam illi, quibus sicciore alvus est. Sola ergo alvi humiditas non sufficit, ut diarrhœa dicatur, sed debet simul adesse frequens alvi egestio: habita semper ratione idiosyncrasia, adeo sæpe diversæ quoad hanc evacuationem in variis hominibus: multi enim sunt, quibus optima cæteroquin sanitate fruuntur, quotidie sæpius evacuatur alvus; aliis semel tantum, vel & adhuc rarius. Diarrhœa ergo dicitur laborare homo, si frequentius solito liquidam alvum deponat. Ubi autem frequentem hanc liquidorum excrementorum per alvum egestionem comitatur dolor notabilis, solet vocari Dysenteria, sive intestinorum difficultas: quem morbum hinc Tormina vocavit Celsus (m): quamvis alij Auctores dysenteriam tantum dici voluerint, ubi intestinorum exulceratio adest, vel cruentum alvi profluvium; uti postea §. 721. pluribus dicitur. Ubi autem ingestis cibi, vix mutati, per alvum expelluntur, solet vocari dysenteria, sive levis intestinorum, qua continere nihil possunt, & quiddam assumptum est, inconsuetum protinus reddunt (n); ob laxitatem & paralyin quasi fibrarum ventriculi & intestinorum. Potest autem & hic morbus sub generali diarrhœa definitione, ut species sub genere, comprehendi: uti etiam huic affinis alter, qui affectio cœliaca solet dici apud Auctores, in quo non quidem penitus cruda & immutata alimenta alvo expelluntur liquidiori sub forma, sed una cum fecibus alvinis chylus ejicitur (o), qui naturaliter vasculorum lacteorum osculis solet resorberi, antequam feces a cibis relictæ per alvum exeant. Verum non adeo limitata significatione Affectio cœliaca nomen apud Auctores invenitur. Apud Avicenum (p) quidem talis descriptio habetur, qua doceret, cœliacam passionem a lienteria tantum gradu differre, cum in lienteria cruda & immutata alimenta cito per alvum expellantur, in cœliaco affectu vero liquefit a calore alimentum,

sed non concoquit calor, neque in succum proprium verit, semicoctum & imperfectum relinquens. Alio tamen loco, ubi de curatione hujus morbi agit (q), habet sequentia: si ventriculus ciborum impotens sit, persuat autem alimentum non coctum, non mutatum, crudum, nihilque ad corporis molem transeat, cœliacos hos appellamus: Quæ certe definitio optime lienteria convenit. Verum apud Celsum cœliacus ventriculi morbus vocatur, omnino diversus; sic enim habet: In ipsius vero ventriculi porta consistit is, qui & longus esse consuevit, & Romanis grecis nominatur. Sub hoc venter indurescit, dolorque ejus est: alvus nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit: extrema partes frigescent: difficile spiritus redditur (r). Obtinuit tamen usus hodie, ut cœliaca passio dicatur, quando alimenta aliquam adepta sunt coctionem, & diutius in ventriculo morantur, neque tam cito alvo expelluntur, quam in lienteria, in qua alimenta prorsus cruda protinus ut sumpta sunt, alvo prodeunt; tanta tamen manifesta cruditate, ut alimenti assumpti genus aperte cognoscatur (s). Adeoque illo sensu cœliaca passio inter diarrhœa species numerari poterit. In Diarrhœa autem consideratione tria imprimis notanda videntur: diversitas nempe materia, quæ excernitur: loca varia corporis, unde hæc materia prodit: denique causa, quæ faciunt, ut hæc materia deponatur in cavum intestinorum, & dein per alvum expellatur: quæ omnia bene cognosci debent, ut prognosis & indicatio curatoria haberi possint. Primo videbimus, quid de materia, per diarrhœam excreta, observationes medicæ docuerint. Mucum vocamus humorem lentum, spissum, exsiccatione in tophos & lemas indurescentem, sola maceratione in aqua iterum resolubilem. Omnes illas dotes in mucò narium, qui lubricandæ & defendendæ membranæ internæ narium inservit, invenimus. Verum, uti §. 75. dictum fuit, similis mucus fauces, os internum, œsophagum, ventriculum, & totum intestinorum tractum inungit; unde minime mirum videbitur, si in diarrhœa mucus quandoque per alvum excernatur: Fit ergo talis mucosa alvi egestio, quando naturalis mucus has partes obliens, accumulatus sæpe majori copia, expellitur. Quandoque etiam in morbis organa illa, quæ fecernendo huic mucò inserviunt, sic disponuntur, ut longe major copia mucì generetur. Patet hoc in catarrhis, dum homines, quibus sanis nares sicca esse solent, incredibilem copiam mucì quotidie emungunt; cumque similes folliculi mucosi per internam superficiem ventriculi & intestinorum distribuuntur, patet satis, illis similiter affectis, magnam copiam mucì colligi, & per alvum excerni posse. Unde & Hip-

(k) Aphor. 20. Sect. II Chart. Tom. I. pag. 60. (l) Aphor. 53. Sect. II ibid. pag. 83. (m) Lib. IV. c. 15. pag. 224. (n) Ibid. c. 16. pag. 226. (o) H. Boerh. Instit. Medic. §. 813. (p) Lib. II. de Causis & signis morborum diuturnor. cap. 7. pag. 58. (q) De curat. morbor. diuturn. Lib. II. cap. 7. pag. 132. (r) Cels. Lib. IV. cap. 12. pag. 230. (s) Gorræi de An. Medic. pag. 322.

DIARRHŒA FEBRILIS.

§. 719. Hippocrates (r) monuit, hominibus, capita humida & pituitosa habentibus, venies crebro exturbandi & pituita a capite desuente. Et alibi (u): Qui, pituita a capite desuente sunt dejectiones, illis a capite pituita desuente. Veteres enim, circulationis materiam humida in ignari, dum subitas aggestiones materiam humida in locum quemdam corporis videbant, neque intelligebant, quæ vi, & per quas vias derivaretur, crediderunt, illam colligi in cerebro, quod minime san- guinolentum, & frigidum dixerunt, & inde desuente versus alias partes corporis; unde catarrhos vocaverunt, quod deorsum fluere. Lympham. Oris saliva deglutita, ventriculi & intestinorum arteriis exhalantibus secretus liquor, succus pancreaticus, imo & bilis hepatica dicta, adeo diluta & tenuis, materiam dare possunt diarrhœa lymphatica. Si enim consideretur copia salivæ deglutitæ, ingens numerus fistularum arteriofarum in ventriculi & intestinorum cava hiantium, pancreatis & hepatis moles; patebit satis, magnam lymphæ copiam continuo in intestina depluere, quæ in sanitate iterum absorbetur; verum in morbis quandoque per alvum expellitur summo subducatur de corpore, & chyli ex ingestis debita præparatio impediatur, cum nempe illa pro magna parte a miscela humorum sanorum cum crudis ingestis pendeat. Unde & si diu duret talis diarrhœa, magna debilitas, & pessimæ obstructions viscerum abdominalium sequi solent. Verum & in aliis corporis locis stagnans lymphæ, venis resorpta, & circulantibus humoribus mista, quandoque hac via de corpore exit; uti in Hydropicis salutari effectu quandoque observatur. Unde dixit Hippocrates (vv): Ab Hydropis detento, aqua secundum venas in ventrem fluente, (morbi) solutio. In hydropis incipiente, diarrhœa aquosa facta, citra cruditatem, morbum solvit (x). Gluten. Mucò naturali tenacius, & quandoque ex hujus accumulatione & mora diuturniori natum; aliquando & ingestis (vide capitulum de morbis ex glutinoso spontaneo) glutinosi originem debet. Miras talis glutinis in intestinis concreciones docet historia Medica. Legatus Caroli Quinti Imperatoris dolore torquebatur, nec non tumore a dextro hypochondrio per ima ventriculi in sinistram porrecto. Integris sex annis remedia adhibita fuerunt scirrho emolliendo, cum talem hunc tumorem crederent Medici. Injecto tandem acriori clystere prodiit corpus durum, in medio pertusum, pedis longitudine, quod intestini portionem esse metuebat æger. Cum tamen illico inde levatus foret iterum ac tertio clystere admisit; atque simili educta materie integre convaluit (y). Alteri cuidam similis, sed gravior affectus alvum prorsus cohibuit: quo mortuo, inventum est colon intestinum usque adeo infarctum pituita concretæ, ut solidum omnino videretur, nullæque feces per alvum exire potuerint.

Huc etiam referri potest pituita illa vitrea dicta, quæ pellucida vitri instar, & tremula instar gelatinæ vel albuminis ovi, per alvum quandoque excernitur: de qua re videantur illa, quæ in Commentariis §. 71. dicta fuerunt. Pus, faniem. Quando nempe in ventriculo, vel intestinis, aut in visceribus, que suos humores huc deducere solent, vomica ruptæ pus effundunt. Verum & in aliis locis corporis, quæ directe se in ventriculum & intestina exonerare nequeunt, pus hærens per metastasim versus intestina deponi poterit; uti pluribus observationibus demonstratum fuit in Commentariis §. 406. Idem & de pure, nimia mora in abcessu clauso in faniem mutato, verum est. Sanguinem. Quando ulceratis, vel erosis ab acrioribus humoribus, intestinis sanguinolentæ facies exeunt, simul dolor & tormina adstunt; tuncque dysenteria potius sanguinea, quam diarrhœa, vocandum est hoc malum. Verum accidit quandoque absque notabili dolore sanguinem ano exire, per anastomosin dilatatis vasis hepaticis, aut mesentericis; vel & hæmorrhoidalibus. Ruptis etiam a quacunque causa vasis, idem fieri posse facile patet. Sic memini me aliquoties vidisse, post diuturnas & molestissimas cardiacias, ingentem copiam sanguinis absque ullo dolore per anum excretam fuisse: sed brevi sequabatur summa debilitas, animi deliquium, & mors. Ubi vero per anastomosin dilatatis vasis hoc fit, non tantum periculum est; imo sæpe salutaris est talis sanguinis excretio, dum & nimia sanguinis copia tollitur, & sæpe aliarum sanguinis excretionum naturalium defectus suppletur. Sic novi plures viros, laute & otiose viventes, quibus familiare est ter vel quater in anno purum sanguinem alvo excernere, absque ullo sanitatis detrimento; quin imo longe melius se post talem evacuationem habent. Notavit & Galenus (z), sanguinem per circuitus quosdam exire quibusdam, vel ob mutilatos artus (vide & Commentar. §. 474.) vel exercitationem derelictam. Atque alio in loco (a) postquam familia dixerat, addit sequentia: At visa est quoque mulieribus, suppressis mensibus, hujusmodi per sedem sanguinis vacuatio fieri: ut & nonnullis per vomitum ob eandem causam. Verum & his quidem sincerus sanguis excernitur, similis ei, qui a mactata victima profunditur; modo per alvum inferiorem, modo per superiorem. Hæc sunt illa, quæ præcipue materiam diarrhœa faciunt: bilis autem & his addenda est, ut facile patet, licet non recensita fuerit. Statim enim ubi patet, licet non recensita fuerit. Statim enim ubi dicitur de locis, unde materies per diarrhœam evacuanda prodit, numerabitur & vesicula fellis. Pro varia jam miscela horum omnium inter se, magna diversitas iterum sequetur. Præter hæc autem raris quandoque casibus constitit, aliam materiam alvo excerni posse, quæ ad enumeratas species referri nequit. Sic apud Tulpium (b) habetur, quod gra-

(r) De Acie locis & aquis cap. 2. Chart. Tom. VI. pag. 189. (u) Aphor. 30. Sect. VII. Charter. Tom. IX. pag. 306. (vv) Aphor. 14. Sect. VI. Chart. Tom. IX. pag. 255. & Coac. Prænot. Num. 461 Charter. Tom. VIII. pag. 279. (x) Ibidem Num. 457. pag. 278. (y) Ferri. Pathol. Lib. VI. cap. 9. pag. 157. (z) De Symptom. causis Lib. III. cap. 7. Charter. Tom. VII. pag. 97. (a) De locis affectis Lib. V. cap. ult. Ibid. pag. 503. (b) Lib. III. cap. 18. pag. 208.

gracillis ac tenera mulier, afflicta frequentius, five a febre tertiana, five ab obstructo liene, excreverit tandem quotidie, per quatuordecim & amplius menses, plurimum flavescens adipis stercorei incumbens, instar butyri liquefacti: atque tali quidem copia, ut aliquot vascula replere potuisset. Veram autem pinguedinem esse patebat ex eo, quod carbonibus injecta flammam satis lucidam ederet, & frige facta concreveret instar durioris adipis. Prodiat autem semper absque torminibus per alvum hoc pingue, absque febre colliquativa, quam plerique Medicorum suspicabantur, & absque emaciatione corporis: quin imo mansit hæc mulier prospera ac illibata valetudine etiam post sextum decimum ab hæc excretionem annum. Similis alter casus apud eundem auctorem habetur (c).

Narium, oris, faucium &c. Enumerantur jam loca, ex quibus diarrhœa materia in cavum intestinorum venire possit, atque deinde per alvum expelli. Ex omnibus autem enumeratis locis directæ via est in intestina. Ex naribus enim in fauces delabi possunt humores, hinc in ventriculum & intestina: unde quandoque vano metu percussus fuerunt & ægri & Medici, dum sanguis, de naribus fluens, deglutitus a dormientibus, postea per alvum exiret. Hinc etiam mucii copia per alvum sæpe exit in junioribus, dum coryza laborantes deglutiant ex naribus in fauces delapsam, vel ex pulmone tussi prodeuntem mucum. Ex hepate per porum biliarium, ex vesica fellis per ductum cysticum in intestinum duodenum via patet: unde diarrhœa biliosa, hepatica, atrabiliaria &c. fieri possunt. Idem & de pancreate verum est. Sed & intestina innumeris fistulis arteriosis, in cavum illorum humores a sanguine secretos exhalantibus, & venosis resorbentibus, donantur; uti docuerunt injectiones Anatomicæ tam per venæ portarum, quam arteriarum mesentericarum, ramos factæ; adeoque & ex his vasibus humores in intestina venire possunt: & satis copiosi quidem, uti patet, si consideretur ingens illorum numerus; & quod extremi fines horum vasorum in intestinorum cavum hiantes satis facile dilatiles videantur, dum vel ipsam materiam ceraceam transmittant; uti pluribus in locis notavit *Ruyssobius*, & ipse & aliquoties vidi, licet non adeo magna vi urgeretur materia in vasa, neque ulla extravasata materia ob vasorum rupturam signa apparerent postea, inflatis & exsiccatis intestinis sic repletis. Quamvis autem fistulæ venosæ minimæ naturaliter resorbent contentos in intestinorum cavis humores, tamen cum omnes venæ illæ in truncum venæ portarum se exonerent, atque vena portarum per hepar distributa arteriæ munere fungantur, impedimento nato, quod liberum transitum humorum per ultimas venæ portarum angustias in hepate tollat, poterunt humores, post summas anxietates, vomitus, & aucta respirationis molimina, retrogrado motu ex venis in cavum intestinorum venire. Videantur illa, quæ in Commentar. §. 631. de hoc motu retrogrado dicta fuerunt.

Cum autem minuta resistentia in vasibus, vel a quacunque causa aucto impetu liquidi per ipsa moti, possit derivari copia humorum ex aliis partibus versus hæc loca; patet, etiam ab aliis & distitissimis corporis partibus derivatos humores per alvum exire posse. Sic novimus, repetito purgantium medi-

camentorum usu, totum corpus exhauriri posse; atque idem accidere ob diurnam diarrhœam §. 721. dicitur. Nunquam autem evidentiùs hoc apparet, quam in cholera morbo, ubi subito paucorum horarum spatio tanta copia liquidi, tam per vomitum quam per alvum, evacuatur, ut totum corpus exhaustum, facies pallida, collapsa, prostrata omnes vires, imo & quandoque convulsiones a nimia & subita tali inanitione observentur, licet ne guttula quidem sanguinis sursum vel deorsum prodierit; quod summa sæpe cum admiratione vidi: & imprius in vegeta puella, quæ trium horarum spatio hunc morbum passa sic mutata & collapsam habebat faciem, ut nequidem a familiaribus agnosceretur; venenata quasi vi solutis omnibus humoribus, & per vomitum & alvum violentissime expulsa.

Pro causa vires in intestina expellentes validas &c. Vidimus jam quam & quotuplex sit materia diarrhœa, & a quibus locis hæc materia in cavum intestinorum derivari possit. Quodcumque ergo facit, ut majori copia humores deriverent in cava intestinorum, hoc respectu erit causa diarrhœa, adeoque & diarrhœa supponit vires in intestina expellentes validas. Verum hæc sola causa non sufficit: sed enim vasa resorbentia venosa, quæ in omni puncto superficiei internæ ventriculi & intestinorum reperuntur, imbibant iterum huc depulsos humores, non erit diarrhœa; Dum enim homo sanus duodecim libras aquæ Spadanæ haurit, sæpe negutta quædam per alvum exit; sed, licet tanta copia liquidæ intestina alluantur, omne illud venis bibulis resorbetur, & per sudoris vel urinæ vias exit de corpore. Requiritur ergo in intestinis vires contrahentes tam validæ, ut tantam liquidæ copiam coercere valeant, ne per alvum exeant. Ubi autem illa vires contrahentes debilitantur, liquidum ore assumptum, vel ex vasibus intestinorum & mesenterii, aut vicinorum viscerum, in cavum intestinorum delatum, per alvum dilabatur; pro parte saltem, vel & integre, si intestina penitus resoluta & paralytica quasi facta fuerint. In priori casu liquida & frequens fiet alvi egestio; in posteriori aderit lienteria, dum ingestis, vel in cavum intestinorum expulsi humores, proprio pondere, & respirationis prælo expelluntur per alvum immutati fere, & sæpe inscis fere ægris, quod tunc semper pessimum signum dat; denotans nempe perfectam resolutionem intestinorum. Unde lethalem dixit alvi dejectionem *Hippocrates* (d), quæ sine sensu exit. Cum autem hoc quandoque contingat delirantibus, aut phreniticis ob cerebrum affectum potius, quam ob intestinorum resolutionem, alio in loco hanc prognosin magis limitavit (e), dicens: *Ab alvo tenuia non sentienti transire, et qui apud se sit, malum: ut hepatico.* Unde etiam adstringentia, uti postea in cura dicitur, profunt roborando laxas nimis intestinorum fibras, atque etiam aromatica stimulantia multi sæpe usus sunt, ut irritentur in validiorem contractionem inertes fibræ. Patet hinc ratio, quare *Hippocrates* (f) dixerit: *In diuurnis lienteris, ructus acidus obortus, qui prius non aderat, bonum signum.* Notat enim, aliqualem rediisse vim contractilem ventriculo & intestinis, qua coercere possint ingesta saltem tandiu, ut spontanea mutatione degenerare incipiant, & acidos ructus facere; cum in lienteria, proprie dicta, ingesta omnia cito transeant per alvum immutata.

Ve-

Verum præter hanc debilitatem virium contrahentium in intestinis videtur & alia causa diarrhœa esse. Novimus enim, intestina naturaliter motu quasi vermiculari moveri, uti in vivis animalibus defectis, & in hominibus, per vulnere vel alias causas (vide Commentar. §. 648.) intestina conspectui offerentibus, patuit; vocatur motus peristalticus, quo successivis in locis se contrahentes fibræ intestinales applicant fistulas venosas absorbentes illis, quæ intestinorum cavo continentur; sicque sensim hæc contenta per totam tubi intestinalis longitudinem promoventur ad anum usque. Remoram autem diurnam patiuntur hæc contenta antequam ad anum perveniant, ob juga intestinorum illorum cavum arctantia, & ob retrogradum motum peristalticum retropellentem iterum contenta. Nam si attentò oculo, vivi animalis discisso abdomine, intestina quis lustret, patebit evidenter, motu peristaltico contenta intestinorum propelli; mox, eodem motu retrogrado facto, repelli iterum; propellenda denuo momento sequenti, adeoque lentissime versus anum deduci. Illud autem requirebatur, ut per tantam intestinorum longitudinem propulsis cibis & potibus, & humoribus huc delatis, omnique momento absorbentium venarum oculis applicatis, exhauriri posset omne fere liquidum; fæcæque relicta, omni utilitatis humore privata, figurata, molles tamen adhuc plerumque in sanis, per alvum excernerentur. Videtur autem in hominibus, optima sanitate fruentibus, determinato temporis spatio, vario tamen in variis, totum illud iter ab ore ad anum usque absolvi: illudque unusquisque experiri potest, si uvæ Corinthiacas integras, (quæ tales semper per alvum excernuntur) deglutierit, & deinde fæces egestas lustrando observaverit, quoniam temporis intervallo hæc uvæ per alvum prodeant. Unde etiam plerisque hominibus familiare est certa quadam hora alvum deponere. Hinc dixit *Hippocrates* (g): *Alvi dejectio optima est mollis, compacta, subtilis, non valde graveolens, prodiens hora consueta, copia pro ratione ingestorum. Tali enim dejectione existente, inferior venter sanus est.*

Si ergo quacunque de causa sic irritentur intestina, ut per motum peristalticum validiorem & celeriore illa, quæ intestinorum cavo continentur, citius ad anum veniant, non dabitur tempus requisitum, ut fistulæ venosæ absorbentes omne liquidum exhaurire possint; adeoque & frequentius movebitur alvus, & liquida erunt excrementa, id est aderit diarrhœa. Quin imo & celerissima tali propulsione poterunt ingesta vix mutata per alvum expelli, adeoque aderit lienteria; quæ vulgo foli intestinorum paralyti solet adscribi. Unde & *Galenus* (h) male omni lienteria hoc nomen, quod lævitatem intestinorum designat, impositum esse monet; agnoscens hunc morbum produci posse, dum mordaces & acres humores ventriculum & intestina irritant. Imo etiam addit, crudis & exulceratis ab acris talibus humoribus intestinis, cibos transeuntes illa sic stimulare, ut citissime illos propellant: cumque illud in toto tractu intestinorum sit, tanta erit transitus celeritas, ut nullum fiat coctionis rudimentum. Quamvis autem & talem lienteriam ventriculi & intestinorum imbecillitati tribuendam voluerit, patet tamen satis ex illis, quæ in eodem loco sequun-

tur, quod tantum intellexerit debilitatam coctionem, non vero imbecillitatem illius virtutis, quæ ventriculus & intestina se contrahunt, & contenta versus anum propellant. Ut autem distingui possint binæ illæ species lienteria, dicit, illam, quæ ab acris humoribus ventriculum & intestina irritantibus fit, morsus sensum comitem habere; contra vero illam, quæ ob intestinorum & ventriculi proprie dicendam debilitatem fit, omni doloris sensu carere.

Accelerari autem illum motum intestinorum, quo contenta versus anum deducuntur, per stimulos, docet purgantium remediiorum efficacia; quæ & irritatione sua videntur humores huc versus elicere, simulque hunc motum augere. Quamvis enim, ut duræ fæces exprimi possint, sæpe summo nixu musculorum abdominalium & diaphragmatis opus sit, tamen & sola intestinorum actione fæce posse expelli certum est; cum quandoque invito, & summa vi obluante homine, alvus exoneretur. Pulchro experimento hanc rem confirmavit *Wesperus* (i). Cattelto enim dederat vitri antimonii scrupulum cum lacte, atque tribus horis elapsis discisso abdomine, & intestinis prorsus denudatis & extra abdomen prodeantibus, fæces flavas, consistentiæ prope naturalis, per alvum exoneravit hoc animal sola intestinorum vi expulsas, ut evidenter apparet. Unde patet ratio, quare post cathartica assumpta, & in diarrhœa spontanea, murmura & borborygmi in abdomine audiantur; & sæpe alvi evacuationem præcedant tormina, licet non adeo molesta & frequentia quam in dysenteria, ob motum nempe peristalticum intestinorum acceleratum. Simul etiam ex dictis apparet, quare *Hippocrates* dixerit (k): *Prædicere autem oportet, excretionem subitus erumpentem destitutam esse, quum ventrem manu tangenti nullus motus occurrerit, & in fine dejectionis status exiverit.*

Dum ergo in textu debilitas virium contrahentium in ipsis intestinis pro causa diarrhœa ponitur, illud non tantum intelligendum est, ac si in omni diarrhœa per resoluta & paralytica intestina dilaberentur contenta, verum etiam quatenus naturalis effectus contractionis illius, resorptio nempe liquidi per venas absorbentes, minuitur; licet, vi contractili intestinorum satis valida manente, accelerato motu peristaltico expellantur contenta. Simili enim significatione & *Galenus*, uti modo vidimus, lienteria causam posuit imbecillitatem ventriculi & intestinorum, licet ab acris humoribus has partes irritantibus producatur. Unde etiam in curatione diarrhœa (§. 722.) acris irritantis lenimen commendatur: ex quo patet, tali sensu hæc verba accipienda esse.

Vel in vasibus intestinorum absorbentibus impedimenta, ne admittant. Si consideremus, salivam deglutitam, succum pancreaticum, hepaticum, versus intestina deferri, & in omni puncto superficiei internæ ventriculi & intestinorum minimas fistulas arteriosas eructare humores, patebit, magnam copiam liquorum colligi in cavo intestinorum; quibus adhuc addenda sunt liquida cibo & potu ingesta. Naturaliter autem omne illud fere resorbetur venulis lacteis, vel per venas mesentericas ad magnum venæ portarum alveum deferretur; & solidæ tantum fæces per alvum exeunt. Si ergo quodcumque adfuerit impe-

(g) Coac. Prænot. Num. 601. Charter. Tom. VIII. pag. 888. & in Prognosticis ibid. pag. 616.
(h) Commentar. in Aphor. I. Sect. VI. Charter. Tom. IX. pag. 246.
(i) Cicur. Aquat. Histor. cap. 20. pag. 253.
(k) Prosthetic. Lib. II. cap. 13. Charter. Tom. VIII. pag. 812.

(c) Ibidem cap. 29. pag. 210.
(d) In Coacis Prænotionib. Num. 631. Charter. Tom. VIII. pag. 890.
(e) Prosthetic. Lib. I. ibid. pag. 790.
(f) Aphor. I. Sect. VI. Charter. Tom. IX. pag. 155.

impedimentum, quo prohibetur liquidorum intestini contentorum resorptio, liquida & copiosior necessario fiet alvi egestio; dum vel sola contentorum mole, vel & per moram nata acrimonia irritantur intestina in celeriores contractiones, vel penitus resolutis intestinis, & sola respirationis actione pressis, collecta liquida per alvum dilabuntur. Quamvis autem, impedimento nato in venarum portarum ramis per hepatis substantiam distributis, venarum mesentericarum se libere evacuare nequeant, adeoque nec commode recipere absorbendos ex intestinorum cavo humores; tamen minus frequens hæc diarrhœa causa est, quia venarum facile distenduntur, & tandem in tali casu, post summas anxietates & vomitus (vide §. 631. 632.) retroprimuntur ex venis in arterias humores, sicque iterum venarum majores deplentur. Verum minima venularum in intestina hiantium oscula, mucosis lentis humoribus hic collectis, vel & aphthosis crustis (vide §. 988.) sic possunt tegi, ut nihil admittere queant, dum interim arteriolarum exhalantes, impetu arteriosi sanguinis illas urgente, minus facile obstruuntur, adeoque hæc sæpe pergunt humores effundere, licet venosa oscula nihil admittere possint. In pessimis aphthis, fere semper tunc lethalius, talis diarrhœa adest, & quandoque in pueris, quibus tumidum abdomen indigestis cibis infarctum prominuit, tuncque jugis diarrhœa est, non minuta tamen ventris mole. Talem morbum Hippocrates (1) descripsisse videtur; & apud Celsum (m) iisdem fere verbis habetur: *At intestinorum levitas periculosior est,*

§. 720. **Q**uare liquet, fluorem alvi in febribus multiplicem esse quoad materiam; causam; effectus; eventum; adeoque sæpe omnino incurabilem esse; & raro colligatum, eumque vix unquam medicabilem.

Ex omnibus illis, quæ ad paragraphum præcedentem dicta fuerunt, patet, insignem varietatem in hoc morbo obtinere posse; quamvis omnes illæ diversæ species generali nomine diarrhœæ comprehendantur. Primo quoad

Materiam. Vidimus enim sanos & morbosos humores ex omnibus illis partibus corporis, quæ directe liquida sua in ventriculum & intestina evacuant, diarrhœam materiam facere posse. Præterea & ex locis etiam remotissimis, per metastasim materiæ morbosæ, humores huc derivari possunt. Unde & ex sola hac materiæ, per diarrhœam evacuatæ, diversitate in Prognosi plurima determinavit Hippocrates: *valde aquosum, aut album, aut ex viridi flavescens, aut vehementer rubrum, aut spumosum desicere, mala hæc omnia. Malum quoque est & exiguum, & glutinosum, & album & subpallidum, & leve. His autem magis lethalia fuerint nigra, aut pinguis, aut livida, aut æruginosa, aut malis odori (q).* Similia plurimis aliis in locis habentur. Præter reliqua autem damnavit sinceræ dejectiones, ἀκριτὰ διακρίματα; quæ vocantur, quando humor biliosus, melancholicus, porraceus, æruginosus &c. solus intestina pervadit, nulla aquosa humiditate, alisque illi permixtis; uti Galenus (r) hoc vocabulum explicat. Designat enim impetuose ruer per intestina talem humorem; atque vim illam, qua intestina se contrahunt, & contenta coercent, nullam fere amplius esse: cum hæc, si vali-

(1) Ibidem.

(m) Lib. II. cap. 3. pag. 74.

(n) Galeno a script. Introductio seu Medicus cap. 17. Chart. Tom. II. pag. 385.

(o) Lib. II. cap. 8. pag. 74.

(q) In Prognost. Chart. Tom. VIII. pag. 629. 630.

(r) In Comment. Aphor. 6. & 13. Sect. VII. Chart. Tom. IX. pag. 294. & 302. & aliis pluribus in locis.

si frequens dejectio est, si venter omnibus horis cum sono, & sine hoc, profluit; si similiter noctu & interdiu; si, quod excernitur, aut crudum est, aut nigrum, & præter id, etiam leve, & mali odoris: si suis urget; si post potionem urina non redditur (quod evenit, quia tunc liquor omnis non in vesicam, sed in intestina descendit); si os exulceratur &c. Post diuturnam dysenteriam exulceratis intestinis, & dein his locis cicatrice obductis, forte idem obtinet, quod in externarum corporis partium cicatricibus videmus, inperspirabilem talem locum nempe esse, destructa partis fabrica. Videtur autem hanc causam lientericæ agnovisse Galenus (n), dicens: *Ex dysenteria oritur lienteria, quando ex magna ulceratione multæ cicatrices intestinis oboriuntur, propter quas cibos non continent intestina; unde ex intestinorum levitate vocata est lienteria. Quamobrem talis est insanabilis lienteria, cicatrices namque non sanescunt.* Periculosam esse ab impedimento in vasis absorbentibus nato diarrhœam, satis patet; unde & Celsus modo citatis subjungit (o): *Inter quæ cum evidens mors sit, multo evidentior, si jam in longinquum quoque id vitium est, maxime etiam si in corpore senili est.* Ubi vero a mucositate, & facibus accumulatis fit in junioribus, major spes curæ est: saponaceis enim soluta, & dein purgantibus deturbata hac saburra, sæpe sanantur. Unde forte Hippocrates dixit de hoc morbo agens: *Est autem hic morbus gravissimus senioribus; vehemens est etiam viris. Reliquis autem ætatibus multo minus.*

da foret, affluentem humorem cum reliquis cavo intestinorum contentis miscuisset; sicque fecisset, ut non impermixtus per alvum exiret.

Causam. Generales causarum classes tres enumeratæ fuerunt paragrapho præcedenti; quæ tamen ingentem diversarum causarum numerum sub se comprehendunt. Sic v. gr. causæ in intestina humores expellentes admodum variæ deprehenduntur. Dum calido de lecto surgens quis corpus frigidæ exponit auræ, sæpe brevi post levia tormina sequuntur, & liquida aliquoties deponetur alvus, ob impeditam subito perspirationem, versus intestina ruentibus tunc humoribus. Acrior vel corrupta bilis in morbis acutis, acida acrimonia in junioribus, vel & adultis debilioribus, toties diarrhœam faciunt. Inflammatio intestinorum, uti postea patebit, & varii inflammationis exitus huc quoque faciunt. Ex quibus satis patet, multiplicem esse diarrhœam causam.

Effectus, eventum. Si enim per diarrhœam tollitur superabundans quidam in corpore humor, quamvis bonus fuerit; vel expellatur noxia materia, integris manentibus ægri viribus, bonus effectus erit, & salubris eventus. Contrarium autem obtinet, ubi bonorum humorum jactura fit, vel vires ægri validam evacuationem ferre nequeunt. Sic vel ipsius sanguinis per alvum profluvium salutare quandoque est, dum in plethoricis hominibus, ob mutilatos artus v. g. vel in foeminis mensuris suppressis laborantibus, abundans sanguinis copia per hanc viam

viam exit, per anastomosis dilatatis vasis. Ubi vero erosio vasis idem fit, summum sæpe discrimen imminet. Sic dictum fuit in Commentar. §. 594. critica quandoque diarrhœa tolli in morbis illud, quod a sanitatis legibus sic recesserat, ut cum reliquis humoribus absque functionum læsione fluere non posset per vasa. In morborum acutorum initiis, nondum costæ & ad exitum disposita morbi materie, toties funesta fuit diarrhœa. Verum pro vario eventu diarrhœæ consideranda imprimis sunt ægri temperies & vires, morbi genium, & diversum tempus morbi. Robusta enim & plena corpora satis facile magnas etiam evacuationes ferre solent: mobiles & teneræ foemina a levibus etiam evacuationibus pessime afficiuntur. Sic Pleuritide aut Peripneumonia affecto diarrhœam succedere, malum pronuntiavit Hippocrates (s). Sequenti autem Aphorismo Ophthalmia laborantem diarrhœa corripit, bonum dixit. Et alibi: *si alba pituita detento vehemens diarrhœa succedat, morbum solvit (t), contra vero in Phibiscis lethalem esse diarrhœam monuit (u).* Pluribus observatis Hippocratis & aliorum hoc confirmari posset, si opus videretur. Ut autem tuto judicare possint Medici, an diarrhœa salutaris futura sit an non, inserviet optime axioma illud prædicatum summi usus: *In alvi perturbationibus & vomitionibus sponte abortis, si quidem, qualia oportet purgari, purgantur, confert, & facile ferunt: si minus, contra. Sic & vasorum evacuatio, si, qualem ferri oportet, fiat, confert, & facile ferunt: si minus, contra. Inspecere ergo oportet & regionem, & anni tempestatem, & ætatem, & morbos, in quibus oportet, (evacuari), vel non (vv).* Adeoque sæpe omnino incurabilem esse. Quandoque enim tanta est materiæ malignitas, & tanto impetu prodit, ut omnia artis molimina eludat. Unde dixit Hippocrates (x): *Quibuscumque morbis incipientibus, si bilis atra sursum vel deorsum eruperit, lethale. Et alibi (y): In febre ardente alvus assiduum erumpens, lethale. Quem funestum eventum plures historiæ ægrorum in Epidemicorum libris recentitæ confirmant. Quandoque, & in visceribus, quæ*

§. 721. **S**I continuatur diu, viscera abdominalia magis magisque in eundem morbum disponit; eadem labefactat; excoriat; inflammat; reliqua autem vasa & viscera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas, dysenteria, inspissatio fluidorum per totum habitum corporis; solidorum laxitas; fluidorum jactura; leucophlegmatia; hydrops; tabes.

Sequitur jam, ut de effectibus diarrhœæ dicatur, sicque in prognosi determinetur, quænam inde metuenda sint mala. Ex ante dictis patuit, per diarrhœam sæpe evacuari de corpore noxios humores, quandoque & nimiam bonorum humorum abundantiam minui, adeoque & quandoque prodesse diarrhœam. Verum ubi sic subducta fuerunt de corpore hæc noxia vel superflua, nocebit diarrhœa, si pergat ulterius. Unde diuturnas diarrhœas, sive biliosas, sive pituitosas, sive crudas absolute damnavit Hippocrates (d) noluitque ut ultra septimum diem alvi fluxus excurreret; sed iussit ut idonea victus

Tom. II.

directe in intestina humores suos evacuare possunt, vomica corrupta, scirrhi maligni, imo & cancerosi tumores observati fuerunt; ut Historia Medica docet: unde corrupta sanies, vel & acerrimi rodentes ichores, in intestina depluentes nulla arte medicabiles diarrhœas faciunt aut dysenterias: hinc monuit Hippocrates (z): *Ex diuturno morbo alvi deductio, malum.* Si jam penitus resolutis intestinis omnia per alvum dilabantur, patet satis, parum spei superesse; uti etiam quando post longam dysenteriam exulceratis intestinis, a relicta cicatricibus, intestinorum levitas sequitur. Post longam enim dysenteriam desinentem, si hydrops, aut lienteria fiant, lethale est (a).

Et raro colligatum, eumque vix unquam medicabilem. Quamvis in omni diarrhœa validiori vel diuturniori, ob magnam fluidorum jacturam corpus extenuetur, tamen non omnis alvi fluor colligativus dici meretur, licet imperiti & jactatores sæpe hoc vocabulo abutantur. Συστήρεσθαι enim, quod colligescere, seu contabescere, proprie significat; quandoque minus propria significatione usurpari monuit Galenus (b) dum in morbis corpus attenuaretur. Per alvi autem fluxum colligativum proprie intelligitur, quando post morbos diuturnos, & imprimis post suppurationes viscerum, aut longam hydropem, in putridum liquorem soluti humores per alvum ruunt. Hæc est illa diarrhœa, quæ in phthisi consummata morbo & vitæ finem imponere solet, uti Hippocrates pluribus in locis monuit (c). Similis & hydropicis sub finem vitæ contingit, dum diuturna stagnatione corruptæ aquæ putrefecerunt viscera, quæ his alluuntur; tuncque miseri ægri sæpe optimam spem curationis concipiunt, dum mors instat. Prudentissime ergo monuit Hippocrates uti ad §. 719. dictum fuit, diarrhœam aquosam hydropicis prodesse, sed initio morbi tantum. Cum ergo fluor alvi colligativus tantum in desperatis talibus casibus fere observetur, patet evidenter, illum non adeo frequentem esse, & vix unquam medicabilem.

ratione & medela convenienti, diversa in variis speciebus, coerceatur. Quæ omnia ex Hippocrate pulchre collegit Celsus (e), dicens: *Sed uno die fluere alvum sæpe pro valetudine est: atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat. Purgatur enim corpus, & quod intus læsum erat, similiter effunditur. Verum spatium periculosum est, interdum enim tormina & febriculas excitat.*

Ergo si continuatur diu, viscera abdominalia magis magisque in eundem morbum disponit; eadem labefactat: Continuo enim affluxu copiosi liquidi intestinorum interior superficies maceratur, arteria-

Z

(s) Aphor. 16. & 17. Sect. VI. Charter. Tom. IX. pag. 256. 257.

(t) Aphor. 29. Sect. VII. ibid. pag. 305. (u) Aphor. 14. Sect. V. ibid. pag. 202.

(vv) Aphor. 2. Sect. I. Charter. Tom. IX. pag. 5. (x) Aphor. 21. Sect. IV. ibid. pag. 146.

(y) Coac. Prænot. Num. 130. Charter. Tom. VIII. pag. 858.

(z) Aphor. 7. Sect. 8. Charter. Tom. IX. pag. 347.

(a) In Coac. Prænot. Num. 466. Charter. Tom. VIII. pag. 876.

(b) In Comment. Aphor. 28. Sect. 2. Chart. Tom. IX. pag. 70.

(c) Aphor. 12. & 14. Sect. V. Charter. Tom. IX. pag. 201. 202.

(d) Proorrh. Lib. 2. cap. 4. Charter. Tom. VIII. pag. 813.

(e) Lib. IV. cap. 19. pag. 222.

rum orificia & ductus excretorii viscerum pariter laxantur, adeoque minus resistunt appulsis humoribus, illosque facilius transmittunt; sic sensim afuerit corpus, ut huc versus magnam liquorum copiam derivet; simulque reliquæ excretiones per vesicam, & insensibilem transpirationem, minuuntur; unde summa difficultas curationis nascitur, dum debilitatis vasæ & visceribus pristinum robur reddere sæpe arduum sit. Vidi sic in pauperibus a malo victu ortas diarrhœas, neglecta in initio per annos durasse, neque sanari potuisse, quacumque demum methodo tentarentur; licet nulla signa adessent corruptorum viscerum, vel latentis cupusdam in corpore vomicæ; sed mera tantum laxa debilitas intestinorum, & viscerum abdominalium, pertinacem morbum facere viderentur.

Excoriat, inflammat. Constat ex Anatomicis internam superficiem intestinorum eminentibus vasculorum arteriosorum & venosorum extremis hirtam esse, atque ideo villosam vocari. Tenera autem & pulposa hæc vasculorum extrema, uti & nervosæ papillæ hic prominentes, blando mucosæ folliculis mucosis secreto junguntur; sicque defenduntur ab ingestorum præterlabentium acrimonia, vel asperitate. Ubi ergo a diuturna diarrhœa teneras hæc partes defendens mucus detergitur, dolor & inflammatio sæpe sequuntur; ut facile patet. Verum & ipsa illa pulposa substantia intestinorum copiosis humoribus, huc affluentibus, macerata, vel & acrimonia eorundem erosa, secedit quandoque, & ramentorum specie in dejectionibus alvinis apparet. Quamvis enim mucus harum partium absterfus tali sub specie fallere possit, docent tamen observata, quandoque & ipsam intestinorum substantiam sic deteri, & abradi. Hæc sunt illa ramenta *ξερματα* dicta Hippocrati, quæ merito damnavit, dum in dejectionibus alvinis apparent, dicens: *Et quibus dejectiones, si residere permiseris, neque moveris, veluti ramenta subsident; Et si pauca sunt, parvus est morbus; si multa, magnus (f).* Testatur Galenus (g) se multos vidisse & sæpe, quibus, cum morbus gravibus & diuturnis confectis, maxima intestinorum pars sic corrumpatur, ut compluribus in locis tota interior tunica esset destructa, imprimis in morbis dysentericis. Atque a tali causa nata cicatrices glabræ, vasæ venosæ absorbentibus destituta, videntur quandoque immedicabilem lienteriam fecisse. Neque tantum ramentorum specie secedit interior hæc intestinorum tunica, sed quandoque magna ejus pars sub membranæ specie exit, uti observata Medica docuerunt; quorum unicum memorabile exemplum adduxisse sufficiet. Homo impense acerbis intestinorum torminibus cruciatus sic exulcerata habuit intestina, ut integram illam tunicam, quæ intestinum rectum intus tegit, excreverit. Neque statim propellebatur hæc tunica, sed firmiter podici adhærensens insolitum præbebat spectaculum, neque potuit ante biduum exactum inde separari (h).

Reliqua autem vasa & viscera emungit, exhau-

rit. Quamvis enim per diarrhœam in initio quandoque superflui vel noxii humores expellantur, his expulsis tamen si duret, exeunt de corpore etiam bona liquida; simulque ingesta per alvum expelluntur, antequam ex illis possit præparari & resorberi chylus, qui restaurandis illis, quæ quotidie per sanitatis actiones de corpore pereunt, infervit. Minuitur ergo copia liquidi, atque reliqua corporis vasa & viscera exhauriuntur. Ob hanc causam mulieri uterum gerenti, si alvus multoties profuatur, abortus periculum est (i), quia exhaustis sic vasæ non superest, quod in una muliere duo corpora simul sustineat (k).

Hinc atrophia, macies, debilitas. Subducuntur enim de corpore illa, ex quibus perditiorum restauratio perfici debet, adeoque deficit nutritio. Cumque simul defectu novi chyli reliqui humores acerbiores fiant, solvetur pinguedo corporis, circulantibus humoribus miscebitur, atque illorum acrimoniam quidem demulcebit pro tempore, sed & simul per alvum exhibit cum reliquis, unde macies fiet. Frequenti enim alvi ductione emaciari homines, notissimum est. Unde etiam Galenus (l) in cura nimiam obestatis commendavit assiduum ventris dejectionem. Debilitatem autem fieri ab inanitate vasorum, exhausto liquido, in Commentar. §. 661. demonstratum fuit. Debilitatem vero in diarrhœa non tantum ab inanitione deduxit Hippocrates, verum etiam inde, quod frequenter alvum excernere coactus æger delassetur, nec somnum capere possit, licet parum simul excernat; sic enim habet (m): *Verum si alvi excrementum liquidum est, expedit nec stridere, nec crebro & pauculum quid excerni: Fessus enim homo ex continua exsurrectione insomnis fit, si vero assatum sæpe deiciat, periculum est ne in animi deliquium incidat.*

Dysenteria. Proprie tantum designat intestinorum difficultatem: unde quando diarrhœa accedunt molesta tormina, & tenesmus frequens deponendi alvum cum dolore satis acri, tunc solet dysenteria dici. Quia autem diarrhœam sequi solet dysenteria, quando diuturno alvi fluxu excoriata intestina, vel & inflammata, dolent acriter; vel a mordacibus humoribus roduntur & exulcerantur; tuncque plerumque mucus intestinorum derasus, una cum stris paucis sanguineis, ob vasa jam nuda & detrita quasi, solet frequenti & molesto tenesmo per alvum excerni; hinc sanguinolentum alvi fluxum solum dysentericæ nomen mereri voluerunt quandoque Medici. Celsi descriptio huic opinioni favet. Dysenteriam enim Græcis dictam vocavit tormina, illamque sic describit (n): *Intus intestina exulcerantur: ex his cruor manat, isque modo cum stercore aliquo semper liquido, modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur; interdum simul quedam carnosa descendunt. Frequens deiciendi cupiditas, dolorque in ano est. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur: atque eo quoque tormentum intenditur &c.* Quamvis autem Galenus (o) exulcerationem intestinorum dysenteriam dixerit, atque adesse negaverit, si mordaces humores per alvum effluerint, antequam intesti-

(f) Aphor. 66. Sect. VII. Chart. Tom. IX. pag. 317.
(g) De usu partium Lib. IV. cap. 17. Chart. Tom. IV. pag. 350.
(h) Tulpii observ. Medic. Lib. II. cap. 17. pag. 207.
(i) Hippocrat. Aphor. 34. Sect. V. Chart. Tom. IX. pag. 214.
(k) Cels. Lib. II. cap. 10. pag. 72.
(l) De Sanitate tuenda Lib. VI. cap. 8. Chart. Tom. VI. pag. 175.
(m) In Prognosticis Chart. Tom. VIII. pag. 627.
(n) Celsus Lib. IV. cap. 15. pag. 224.
(o) Comment. 2. in Lib. II. Epidem. Chart. IX. pag. 138. & pluribus aliis in locis.

testinorum exulceratio facta fuerit; tamen alibi *cruentam dysenteriam* vocavit sanguinis per intestina, citra exulcerationem, evacuationem (p): imo eodem nomine vocavit illum sanguinis per alvum fluxum; qui in artuum extirpationem passis, & ob solitos labores intermissos plethoricis observatur (q). Videtur autem eruenta talis dejectio melius ad diarrhœam referri; uti §. 719. factum fuit, cum sæpe absque ullo tenesmo vel torminibus observetur. Minus ergo proprie sanguinis per alvum evacuatio pro signo dysentericæ pathognomica habetur, cum & biliosa, mucosa, atrabilaria materies per alvum fuere observetur cum tenesmo molesto & torminibus validis; adeoque longe melius molestus dolor, & frequens tenesmus, sive ab exulceratis intestinis, sive ob mucum derasum crudis & excoriatis, vel & inflammatis hæc facta fuerint, dysenteriam a diarrhœa distinguunt; cui rei & stricta hujus vocabuli significatio, difficultas nempe intestinorum, imprimis favet. Ex illis autem, quæ modo dicta fuerunt, patet satis ratio, quare diarrhœam diuturnam sequatur dysenteria, uti & Hippocrates (r) monuit.

Insipissatio fluidorum per totum habitum corporis. Per diuturnum enim alvi fluxum liquidissima sanguinis pars subducitur, adeoque illud, quod remanet, quamvis copia paucum, tamen insipissatur & immeabile redditur. Neque repugnat, quod antea in cura inflammationis, quæ per resolutionem spissi inflammatorii perficitur, laudabatur alvi subductio, sive per artem facta diarrhœa. Adhibebantur enim tunc purgantia, ut minueretur sanguinis impetus (vide §. 396. 2.), atque liquororum copia (vide §. 396. 3.), vel ut revelleretur impetus a locis inflammatis versus alias partes (§. 396. 4.); simulque sic restituebantur vasæ oscillationes elastice per immixtionem distendentis liquidi (§. 398. 1.). Accedit, quod tunc seligerentur talia, quæ una cum vi purgante solvendi potentiam inlingnem haberent. Verum quidem est, dum adest diarrhœa, solvi & fundi humores; sed omne, quod solum est, per alvum elabatur; adeoque illud, quod remanet, diluente vehiculo orbatum, obstructionibus & inflammationibus producendis aptissimum erit. Hinc patet ratio, quare Hippocrates, qui (s) ophthalmia laboranti diarrhœam prodesse dixerat, alibi notaverit (t), *Oculorum rubedinem in febre (ἐν πυρετῷ) alii legerunt ἀπυρετῷ sine febre) ortam diuturnam alvi malignitatem significare; ut etiam (u) Rubores circa nasum alvi bumescens signa esse.* Ob eandem rationem in diuturna lienteria *Rubet facies, & quasi maculis quibusdam omnium colorum distinguitur (vv).* Non mirum ergo in phthisicis desperatis, post diarrhœam colligativam, pustulas in facie nasci inflammatorias, angina fauces affici &c. Idem etiam in Hydrope inveterata observatur toties, dum omnis a-

qua vasæ exit, & in cavis corporis colligitur; solusque ruber sanguis paucus quidem, sed immeabilis & spissus, circa arteriarum angustias hæret.

Solidorum laxitas, fluidorum jactura. Cum diarrhœa sit liquidioris alvi egestio frequens, fluidorum jacturam per illam fieri satis patet. Solidarum autem partium laxitas pariter sequetur diuturnam diarrhœam non tantum in intestinis, verum etiam in toto corpore. Demonstratum enim fuit ad §. 25. fibris solidis corporis nostri nimiam laxitatem conciliari, dum impeditur ingestorum assimilatio in naturam liquidi vitalis sani, cum ex illis sic mutatis debeant restitui illa, quæ in solidis æque & fluidis per sanitatis actiones pereunt. Simul ex illis, quæ ibidem dicta fuerunt, constat, jacturam nimiam humoris boni impedire ingestorum assimilationem. Cum ergo per diarrhœam diuturnam fluidorum jactura fiat, & ingesta per alvum expellantur, antequam debita chyli copia ex illis confecta & resorpta fuerit; patet evidenter, solidorum laxitatem inter effectus diarrhœæ diuturnæ merito numerari.

Leucophlegmatia, hydrops, tabes. Omnia hæc mala nimiam solidarum partium laxitatem, ex diarrhœa diuturna natam, sequi poterunt, uti patet ex illis, quæ in Commentar. §. 44. 2. notata fuerunt. Quamvis enim mirum videatur prima fronte, tumere posse corpus accumulata aqua, dum per diarrhœam liquidissima elabuntur continuo, tamen & hoc verum est. Solet enim plerumque ingens sitis validam diarrhœam comitari; & quamvis potus ingestus pro maxima parte per alvum exeat, tamen aliqua ejus pars resorbetur, & ob debilitatam solidarum cohesionem in cava abdominis, vel thoracis, deponitur; tuncque hydropem facit: vel si per habitum corporis in panniculo adiposo colligatur, Leucophlegmatiam parit. Unde dixit Hippocrates (x): *A Dysenteria Lienteria, a Lienteria Hydrops.* Præterea cessante jam diarrhœa, quæ diuturna absuit, laxum & debile corpus ab ingestis aquosis brevi tumet, & hydropicum fit. Cum autem in diarrhœa exeat de corpore pro maxima parte illud, quod nutrire deberet, atque ob jacturam fluidorum & laxitatem solidarum deficient vires assimilantes, deficit pariter & nutritio & contabescet corpus. Idem enim in hoc casu verum est, quod de purgantium abusu monuerat Celsus (y): *Assuescit enim non ali corpus; & ob hoc infirmum erit: cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit.* Confirmatur & hic diarrhœæ diuturnæ effectus in Coacis Prænotionibus (z), ubi sic habetur: *Lienterie cum spirandi difficultate & lateris morfu, in tabem desinunt.*

Omnibus jam his præmissis, quæ ad diarrhœæ materiem, causas, diagnosis, prognosin, pertinent, dicendum erit de hujus symptomatis febrilis curatione.

§. 722. **S**Anatio absolvitur acris irritantis lenimine; expulsi per emetica, purgantia, clysmata; corroboratio laxi; pacatione impetus per narcotica; determinatione aliorum per sudores, urinæ; subductione materiæ morbosæ, correcto ejus fonte primo.

Tom. II.

Z 2

Primo

(p) In Comment. Aphor. 65. Sect. V. Chart. Tom. IX. pag. 246.
(q) Comment. 4. in Hippocrat. de articulis Chart. Tom. XII. pag. 450.
(r) Aphor. 75. Sect. VII. Chart. Tom. IX. pag. 327.
(s) Aphor. 17. Sect. VI. Chart. Tom. IX. pag. 217.
(t) In Coac. Prænot. Num. 220. Chart. Tom. VIII. pag. 854. (u) In Coac. Prænot. Num. 216. ibid.
(vv) Cels. Lib. 2. cap. 8. pag. 74. Hippocrat. Proreth. Lib. 2. cap. 13. Chart. Tom. VIII. pag. 822.
(x) De Morbis cap. 2. Chart. Tom. VII. pag. 533. (y) Lib. I. cap. 3. pag. 31.
(z) Num. 465. Chart. Tom. VIII. pag. 875.